

PREDOSLOVIE

Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, carii au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu, cărora privind săvârșirea petrecerii, urmați-le credința. (Evr. 13: 7)

Arhimandritul Sofronie Saharov (1896-1993) este astăzi unul dintre cei mai cunoscuți și citați scriitori-asceti ai veacului trecut. Cărțile lui – *Cuviosul Siluan Athonitul*, *Despre rugăciune* și celelalte, au intrat deja statornic în vistieria predaniei dreptslăvitoare.

În volumul de față înfățișăm cuvântările Starețului Sofronie pe care le-a ținut frăției și închinătorilor Mănăstirii Sfântului Ioan Botezătorul, între anii 1989-1993. Ele răsfrâng experiența duhovnicească a Starețului, câștigată în cei peste cincizeci de ani de nevoiță monahală, pe care năzuia să o transmită tinerilor săi frați-monahi.

Părintele Sofronie a început călătoria vieții sale la Moscova. Din anii copilăriei, el s'a dăruit picturii. În 1922, viitorul nevoitor a scăpat în Apus, pentru a-și continua îndeletnicirile artei departe de tulburările anilor de după Revoluție. Anii tinerețelor lui au cunoscut o încordată căutare lăuntrică: Cum poate omul dobândi Vecinicia? La Paris i-a fost dat să trăiască o dumnezeiască cercetare, care mai apoi i-a schimbat toată viața: Părăsind pictura, în 1925 el s'a dus la Muntele Athos să devină monah. Șase ani mai târziu s'a întâlnit cu Cuviosul Siluan Athonitul. Întâlnirea lor a devenit un eveniment istoric ce avea să influențeze întreaga noastră epocă. Prin Cuviosul Siluan lumea creștină a primit cuvântul de Dumnezeu descoperit, al mântuirii: „Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui.”¹ Învățătura și experiența Cuviosului s'au făcut temelii duhovnicești în devenirea însuși Părintelui Sofronie.

¹ Arhimandritul Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul*, Ed. Accent Print, Suceava, 2013, p. 46.

De la marele său povătuitor, Părintele Sofronie a moștenit și marea învățătură despre cum se naște cuvântul duhovnicesc. Odată, la Athos, într'o discuție în legătură cu felul cum vorbesc cei desăvârșiți, Starețul Siluan a spus: „Ei de la sine nimic nu spun. (...) Vorbesc numai ceea ce le dă Duhul”¹. Urmând acestei vechi tradiții dreptslăvitoare, Părintele Sofronie trăia o sfântă teamă față de fiecare cuvânt al său, fie el rostit, fie scris. Pentru că Însuși Domnul ne-a descoperit deosebita însemnătate a tot cuvântul rostit: *pentru tot graiul deșert carele vor grăi oamenii, da-vor samă de dânsul în ziua judecării*.² El Însuși ne-a dat „pildă”³: Niciodată nu a rostit cuvinte deșarte. Mai mult, Fiul fiind Cuvântul, Logosul Tatălui, de la Sine *nimic* nu a grăit. *Graiurile carile Eu zic vouă, nu dela Mine le grăiesc*,⁴ ci numai cele *câte am auzit dela Tatăl meu*.⁵ Tocmai prin micșorarea de sine a „Eului” Propriu, Iisus Hristos S'a arătat a fi *strălucirea slavei și chipul ipostasului Tatălui*⁶ – dragostea niciodată *nu caută ale sale*.⁷

Simțul de răspundere pentru fiecare cuvânt al său, Părintele Sofronie l-a trăit și mai adânc făcându-se duhovnic la Muntele Athos de către Mănăstirea Sf. Pavel. „Duhovnicul este nevoit să simtă ritmul lumii lăuntrice al fiecărui om ce vine către el. Spre aceasta se roagă el, pentru ca Duhul lui Dumnezeu să-l povățuiască, dând cuvântul cel de trebuință fiecăruia”⁸. Starețul își amintea mai târziu: „Conștientizându-mi starea ca fiind departe de desăvârșirea de cuviință, îndelung și cu durere în inimă cerșeam Domnului să nu-mi îngăduie a greși, să mă păzească în căile adevăratei voci Sale, să-mi însufle cuvintele folositoare fraților. Iar în însuși ceasul convorbirii cu celălalt, eu încercam să-mi țin auzul minții

¹ Ibid., p. 63.

² Mt. 12: 36.

³ Cf. Io. 13: 15.

⁴ Cf. Io. 14: 10.

⁵ Cf. Io. 15: 15.

⁶ Evr. 1: 3.

⁷ 1 Cor. 13: 5.

⁸ *Despre rugăciune*, trad. de Theoctist Caia, Schitul Laku, 2001, p. 80.

către inimă, pentru a prinde gândul lui Dumnezeu, și adesea chiar cuvintele ce trebuie spuse”¹. Monahii au iubit cuvântul lui, și veneau către el din multe mănăstiri, pentru sfat duhovnicesc și sprijin. Cândva el a zis: „Dacă omul merge timp de șapte ceasuri pentru a auzi un cuvânt, cum este cu puțință să fii cu el nepăsător?” Cu fiecare din cei ce veneau la el se purta cu cea mai mare luare aminte și grijă, iar ei îi răsplăteau acestea cu adâncă recunoștință. Adesea, în obștile mari ale mănăstirilor athonite, grija de căpetenie a mai-marilor mănăstirilor era organizarea practică a vieții. Povățuitorilor duhovnicești le era greu uneori să dea atenția necesară fiecăruia. Hrana cuvântătoare a fraților se limita adesea la citirea în trapeză, spovedanie și dumnezeiasca slujire. Convorbirile pe teme duhovnicești între frați erau rare, și acestea numai între foarte puțini dintre ei. De aceea Starețul știa din experiență ce neapărată trebuință aveau tinerii monahi de cuvânt duhovnicesc și cât de important era să-i învețe lupta cu patimile.

Când Părintele Sofronie s'a întors în Europa Apuseană, Dumnezeu i-a încredințat slujirea cuvântătoare a mântuirii multor oameni. De acum însă nu mai simțea acea libertate în cuvânt. Mai târziu Starețul scria: „Psihologia monahilor, răbdarea lor și puterea de a îndura depășea tot și pe toți cei întâlniți în Europa în așa măsură, încât pur și simplu nu găseam nici cuvinte, nici forme exterioare de comunicare. Ceea ce monahii primeau cu recunoștință, în Europa zdrobea pe oameni”²

Prin rugăciune, Starețul cunoștea nevoile duhovnicești ale oamenilor chiar și fără ca ei să vorbească despre ele. Se întâmpla că Starețul vorbea cu cineva dar, din rugăciune, cuvântul i se îndrepta nu direct către cel cu care vorbea, ci indirect, către altcineva dintre cei ce ascultau. Astfel, cândva l-a cercetat o doamnă din România. S'a întâmplat ca ea să fie de față la o conversație din trapeză, între Părintele Sofronie și alții. Și dintr'o dată și-a dat

¹ Ibid., p. 81.

² Ibid., p. 83.

seama că tot ce spunea el era tocmai răspunsul la cele mai tainice întrebări ale ei. La sfârșitul mesei, impresionată, s'a apropiat de el, și înainte de a putea spune ceva, Starețul a întrebat-o cu dragoste: *Have I not answered all your questions?*¹

Încă din anii când slujea în Franța, la Sainte-Geneviève-des-Bois, în jurul său a început să se adune o obște monahală. Starețul dădea mult timp cuvântărilor cu frații. La început acestea erau povățuiri personale către frați, dictate de împrejurările vieții, de una sau alta din nevoile vreunei situații concrete. Starețul, cu teamă, a conștientizat puterea cuvântului Dumnezeuiesc – care este mai ascuțit decât toată sabia ascuțită de amândouă părțile, și străbate până la despărțitura sufletului și a duhului, și a încheieturilor și a măduvei, și este judecător cugetelor și gândurilor inimii.² Unii dintre frați, din neputință, nu au fost în stare de a purta o astfel de „greutate”³ a cuvântului Dumnezeuiesc, căci după firea sa, el nu este omenesc, depășind măsura firii de după cădere. Cu toate acestea Starețul, din adâncă dragoste către fiecare dintre frați, dorind mântuirea tuturor, a recurs la următoarea metodă: Uneori dădea povețe aspre cuiva dintre cei „tari,” atunci când cuvântul, în esență, era adresat cuiva dintre cei „slabi” care erau de față la conversație.

Uneori la trapeză, în vremea citirii scrierilor duhovnicești, Starețul atrăgea atenția fraților la câte un gând al Sfinților Părinți. Oprind citirea, el lămurea cele auzite. În clipe de deosebită însuflare, conversațiile se prelungeau ceasuri întregi, până la masa ur-

¹ „Oare nu v'am răspuns la toate întrebările?” (în lb. engleză). La această întâmplare traducătorul cărții a fost de față. Era prin anii 1960. Întâmplător o cunoscusem pe acea doamnă, care venea vara la Câmpulung-Muscel pentru a asculta cuvântările filosofului Constantin Noica. Cunoscând personal problemele din România, de unde plecasem nu demult, îmi era limpede că tot ce vorbea Părintele Sofronie cu o grecoaică se adresa în realitate doamnei în cauză. (N. tr.)

² Evr. 4: 12.

³ Cf. Io. 6: 60.

mătoare. Asemenea lucruri se întâmplau nu arareori și la Sainte-Geneviève-des-Bois, și în Marea Britanie, unde s'a mutat obștea în 1959. Așa s'a înfiripat Mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul, în ținutul Essex din Anglia. În ultimii ani ai vieții Starețului cuvântările luaseră un caracter mai regulat: frăția se aduna în biroul unde Starețul lucra și vorbea cu oamenii. Când însă obștea a crescut în număr, cuvântările au început să aibă loc în noua biserică a mănăstirii, închinată Cuviosului Siluan Athonitul. Atmosfera bisericii era mai prielnică cuvântărilor lui. Unui preot, închinător la mănăstire, Starețul i-a propus să slujească Liturgia. După ce se împărtășise, la sfârșitul slujbei Starețul i-a spus: „Eu am fost de față la Liturgia dumneavoastră; acum veniți și dumneavoastră la a mea.”¹ Avea în vedere cuvântarea pe care Părintele Sofronie urma să o țină fraților în acea zi. Cuvintele „liturgia după Liturgie” exprimă cât se poate de bine adevăratul caracter al cuvântărilor Starețului: cuvântul rostit de el devenea un har povățuitor în cele ale tainelor, un fel de prelungire a stării liturgice înaintea Feței Domnului. În aceste cuvântări se poate simți cu deosebită putere cât de strâns era legată viziunea lui dogmatică cu întregul proces al vieții duhovnicești lăuntrice. Dogmele Bisericii aveau o legătură reală și directă cu cele de zi cu zi ale mănăstirii, cu ultimele mărunțișuri ale vieții zilnice a fiecărui monah. Într'o astfel de atmosferă, prin cuvântul Starețului viața chinoviei se sfințea, și orice lucrare cât de mică dobânda o însemnătate de dimensiuni cosmice. Astfel, în viața de obște Starețul vedea mai presus de toate chipul ființării Dumnezeuiești – după asemănarea Sfintei Treimi.² „Acolo” dragostea reciprocă este cuprinsul vieții Fiecărui dintre Cele Trei Ipostasuri Dumnezeuiești. Prin urmare, dragostea și unimea frățimii deveniseră tema de căpetenie a cuvântărilor sale: „Astfel, în viața noastră monas-

¹ Cf. Episcopul Ilarion (Alfeev), *Theologia dreptslăvitoare la hotarul veacului*, Moscova, 1999 (în lb. rusă).

² Vezi în continuare „Testament”, p. 264.

tică, de nu ne vom învăța a iubi, nu știu ce îndreptățire s'ar putea găsi în favoarea monahismului.”¹

O astfel de viziune dogmatică nu era o născocire intelectuală. Din cuvântări se vedește că teologia devenise deja *starea* lui. Acea stare, Starețul înseta să o împărtășească celorlalți: „Mă rog lui Dumnezeu ca să se întărească în voi anume această stare. Iar aceasta este „gnoseologia”² noastră în calea Dumnezeiască. Este calea către adevărata cunoaștere a adevăratului Dumnezeu – teologia ca stare a duhului nostru care trăiește neconținut în Dumnezeu-Duhul Sfânt.”³

Cuvântările ce urmează sânt de o deosebită importanță, prin faptul că ele cuprind perioada ultimilor patru ani din viața Starețului. În pragul morții, Dumnezeu i-a dat îndrăznire să vorbească despre sine lucruri ce până atunci rămăseseră taina sufletului său înaintea lui Dumnezeu. În acei ani Părintele Sofronie scria: „Apropiindu-mă de ieșirea mea, în vârsta bătrâneții, zdrobit zi și noapte de neputințele trupesti, mai puțin mă pot răni de către judecățile oamenilor în privința mea. În vârtutea acestui fapt, m'am hotărât spre o și mai mare dezvoltare, de acum în fața multora, a ceea ce până odinioară păzisem cu osârdie de ochi străini.”⁴ Aceasta nu a fost nicidecum rodul vreunei ieftine iubiri de sine sau pătimăse plecări asupra-și. Starețul prea bine știa cât de repede părăsește harul lui Dumnezeu pe om pentru astfel de mișcări ale sufletului. În el ardea dorul de a-și vedea frații, precum și pe toți oamenii, părtași acelorași dăruiri duhovnicești de care îl învrednicise Dumnezeu: înaintea morții sale se grăbea să le transmită totul, până la capăt. Pentru aceasta, cuvântul Starețului, trecut prin topitoarea pocăinței, umplea atât de lucrător pe frații cei de față cu energia sfînșitoare dumnezeiască – putere lucrătoare ce preschimba inimile oamenilor.

¹ Cuvântarea nr. 19, 2 Decembrie, 1991.

² „Știința cunoașterii”, în lb. greacă.

³ Cuvântarea nr. 12, 6 Mai, 1991.

⁴ „Cuvânt înainte” la cartea *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, Ed. Sophia, București, 2005, p. 6.

În cuvântarea de rămas bun cu ucenicii Săi, Domnul le-a spus: *De acum voi curați sântei, pentru cuvântul carele am grăit vouă.*¹ În tradiția Bisericii, nu rare sânt cazurile când cuvântul sfinților a făcut să se pogoare har asupra celor ce ascultau, împărțind sufletelor lor starea sfințeniei. Destul este să pomenim că prin cuvântul rugăciunii Apostolilor *s'a clătit locul unde erau adunați, și s'au umplut toți de Duhul Sfânt.*² Alte pilde: Convorbirea lui Motovilov cu Sf. Serafim din Sarov, când Motovilov a gustat dulceața duhului dumnezeiesc și a văzut pe Sfântul Serafim în Lumina Nefăcută; sau întâlnirea Cuviosului Siluan cu Părintele Stratonic, când, în vremea convorbirii, Părintele Stratonic a trăit starea despre care vorbea Sfântul Siluan.³ O asemenea cercetare a harului a trăit în 1932 și David Balfour, în timp ce vorbea cu Părintele Sofronie în biblioteca Mănăstirii Sf. Panteleimon. Starețul, care își petrecuse zilele în plâns înfocat, în acel moment, prin cuvintele simple ale conversației, a împărțit lui Balfour starea sa. Balfour a trăit-o ca pe o atingere a suflului nemuririi. Un simțământ cucernic a umplut întreg sufletul lui, încât nu mai putea nimic să grăiască, ba chiar se temea să se miște. Toate cele vremelnice au pălit și și-au pierdut tot interesul. În acea uimire a neturburării, Balfour a zăbovit aproximativ douăzeci de minute.⁴

Cuvântările Starețului cu frații s'au dovedit a fi un făgaș al stării de har în care însuși Starețul petrecea după nevoința sa monahală de mulți ani: „Trebuie să ne concentrăm toată atenția numai la faptul de a nu greși, nici înaintea lui Dumnezeu, nici înaintea omului, nici față de lucruri,” spunea el. „Și din această viață simplă, dar concentrată pe acea poruncă, se naște starea omului

¹ Io. 15: 3.

² Fap. 4: 31.

³ Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul*, op. cit., p. 62.

⁴ Arhim. Sofronie, *Nevoința cunoașterii lui Dumnezeu. Scrisori de la Athos (către D. Balfour)*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2006, pp. 63-64.

când el, ființial de acum, se trăiește în Dumnezeu.”¹ Greu de găsit cuvinte pentru a exprima acea stare care depășește tot ce este pământesc. „A o exprima cu cuvântul nu putem,” zicea el într’una din cuvântările sale, „noi trebuie să «nimerim» în această stare. Și «nimerim» în ea dacă Însuși Dumnezeu vine și sălășluiește întru noi – nespus de măreț și de puternic, și nespus de smerit.”²

Nici o structură exterioară, nici o pravilă, nici o rânduială administrativă, ci anume cuvântul încredințat lui de Dumnezeu prin Cuviosul Siluan, el l-a pus la temeiul mănăstirii. Căci *cuvântul Domnului* este anume ceea ce *rămâne în veac*,³ chiar atunci când *cerul și pământul vor trece*.⁴ Cuvântul de Dumnezeu dat este cea mai puternică armă în iconomia mântuirii. Puterea lui, cea vecinic lucrătoare, ne-a fost prevestită de către prorocul Isaia: *Cuvântul Meu, carele va ieși din gura Mea, nu se va întoarce către Mine deșert, până când va plini toate câte am voit, și voiu sporii căile tale și poruncile Mele*.⁵

Domnul a poruncit martorilor cuvântului Său: *Nu vă grijiți mai înainte ce veți grăi, nici vă învățați; ci carea se va da vouă întru acel ceas, aceea grăiți: că nu sânteți voi cei ce grăiți, ci Duhul Sfânt*.⁶ Drept aceea Starețul aproape niciodată nu se pregătea pentru a vorbi: nu alcătua însemnări, nu studia cărți de teologie. De fiecare dată mergea să întâmpine frăția cu teamă și cu credință, cu mintea stând în rugăciune înaintea Scaunului lui Dumnezeu – în nădejdea că Dumnezeu nu îi va trece cu vederea rugăciunile, și că *Duhul Sfânt va învăța (...)* *întru acel ceas ce trebuie să zică*.⁷ Îl aduceau pe jumătate

¹ Cuvântarea nr. 17, 30 Septembrie, 1991.

² Ibid.

³ 1 Pt. 1: 25.

⁴ Mc. 13: 31.

⁵ Is. 55: 11.

⁶ Mc. 13: 11.

⁷ Lc. 12: 12.

bolnav, pe jumătate orb, gârbovit de bătrânețe. În biserică îl aștepta deja obștea, uneori și oaspeții închinători, în atmosfera unei deosebite însemnătăți a unei întâlniri în numele lui Hristos. Starețul începea cu rugăciuni, cerând lui Dumnezeu să dea lui cuvânt mântuitor sufletului tuturor celor de față. În cântarea rugăciunii toți chemau pe Cel ce „pretutindena este, și toate plinește.” Apoi Starețul de obicei se ruga Maicii Domnului cu cuvinte precum:

„Preasfântă Stăpână de Dumnezeu Născătoare, carea ai născut pre Cuvântul cel mai sfânt decât toți Sfinții, dă nouă acum cuvânt bineplăcut Domnului.”

„Sfinte Ioane cel mare, Înaintemergătorul Domnului, și al lui Hristos-Dumnezeu prieten, caută milostiv preste cei care ți-am încredințat viața noastră și mântuirea, și ne păzește de toată primejdia duhovnicească, pentru ca și noi să moștenim Împărăția lui Hristos Dumnezeu nostru.”

„Cuvioase Părintele nostru Siluane, priimește pre noi, fiii tăi, și roagă pre Dumnezeu ca și noi să primim învățătura ta, carea este învățătura lui Dumnezeu Duhul Sfânt Însuși.”

Urma o lungă pauză: Starețul se aduna lăuntric cu toată ființa sa, și încordat, căuta cuvânt prin rugăciune. Inima Starețului, subțiată de mulți ani de plâns și suferințe, ca un radar foarte sensibil, era în stare să prindă cele mai subțiri mișcări ale duhului care „unde voiește suflă.”¹ Și parcă intrând în acel șuvoi al vecinicii, începea să vorbească, schimbându-și înfățișarea feței și dezvăluindu-se în măreția împăratească a cuvântului său. El vorbea rar, ca din inimă. Cu toate acestea, Starețul se purta totdeauna în chip cât se poate de firesc și simplu. Nu era la el nimic pretențios, neadevărat, ceva care să aducă cu un oracol pronunțând o profeție. Nu. Doar avântul rugăciunii fierbinți către Dumnezeu, prin cuvântul lui cuprindea pe cei de față și le înălța cugetul în acea lume unde realitățile dumnezeiești se contemplează ca ceva vădit.

¹ Io. 3: 8.

El însuși cândva s'a mărturisit frăției, într'una din cuvântări, când nu erau oaspeți de față: „Eu tot mereu am încercat să vă explic cum se naște cuvântul lui Dumnezeu în inima omului. Acest proces nu este atât de simplu, și totuși el este foarte limpede și definit. În ce chip să auzim, în locul glasului nostru pățimaș, glasul Dumnezeului nostru în inima noastră? În ciuda sarcinii nespuse de mărețe ce ne stă înaintea, viața noastră rămâne totuși cât se poate de simplă în manifestările ei exterioare. Atunci când cuvântările noastre erau în prezența oaspeților, deși cuvântul meu se adresa noilor-începători, am observat că, în chip curios, rugăciunea mea pentru a primi cuvânt îi includea și pe ei. Iar a include și pe ei – înseamnă a schimba cuprinsul cuvântării. Astfel încât, când sântem singuri, mă simt mai liber, în ciuda reacțiilor și stărilor diferite ale celor prezenți aci. Și totuși, nici în acest caz nu ne simțim total liberi, și nu dobândim unimea cuvântului, deoarece cuvântarea noastră nu se poate adresa unui nivel comun tuturor, căci fiecare se află la un alt nivel.”¹

Mare era setea Starețului de a vedea pe cei pe care-i duhovnicise, bucurându-se de „toată plinirea Dumnezeirii.”² Drept aceea, mereu era muncit de întrebarea: Cum să împărtășești generațiilor ce vin această experiență lăuntrică? Este oare cu putință a cultiva în ceilalți dorul cuvântului? Astfel, de o deosebită nădejde îl umpleau cuvintele Vechiului Legământ, unde se vorbea de „școli de proroci.”³ El spunea frăției: „Nouă tuturor ne este de neapărată trebuință să ne dezvoltăm până la a auzi fără greș glasul Domnului – nevoință care cere neconținut, zi și noapte, atenția lăuntrică. Astfel viața simplă, în cele din afară, devine o neconținută împărtășire cu Dumnezeu.”⁴ El credea că ușile către cele mai înalte măsuri ale desăvârșirii nu sânt închise nimănui, ci, prin adâncă

¹ Cuvântarea nr. 15, 1 Iulie, 1991.

² Cf. Col, 2: 9.

³ Cf. 1 Împ. 19: 20; 4 Împ. 2: 3.

⁴ Cuvântarea nr. 15, 1 Iulie, 1991.

pocăință, foc care mistuie tot ce este necurat în om, prin neconținută petrecere cu mintea în Dumnezeu, Domnul, în a Sa milă, poate veni și săvârși Însuși toate.

Cuvântul Starețului avea un anume „gust.” Precum tot cuvântul duhovnicesc născut în Dumnezeu, el purta aceeași calitate: Omul recunoștea intuitiv în el Adevărul. Este cu neputință a-l imita, înlocuind adevărul cu erudiția exterioară sau cu masca bunei-cinstiri. Omul aude glasul vecinicii cu inima, nu pe calea dovezilor logice, ci printr'o mărturie lăuntrică ce nu se supune nici unei analize. Având trecută o îndelungă nevoință a minții, dureroasă și cu multă trudă, Starețul de acum petrecea nedezlipit cu gândul în Dumnezeu, și nevăzut Îi contempla măreția și înțelepciunea vărsându-se în șuvoiul vocii Sale celei vecinice. Pomenirea lui Dumnezeu îi sfințea toată lucrarea și cuvântul, și de acum îi era cu neputință a nu iubi pre El din toată inima și din toată înțelegerea și din tot sufletul și din toată tăria sa.¹

O veche predanie athonită poruncește tinerilor monahi să trăiască gândul că „toți duhovnicii sânt sfinți, dar duhovnicul meu e mai sfânt.” Nu le era greu a păzi această pravilă celor ce erau cu Părintele Sofronie. Cu toate acestea, faptul că el era atât de simplu și de accesibil, ascundea de ochiul minții contemporanilor adevăratele lui dimensiuni, al căror înțeles, treptat, se dezvăluie de abia acum, când el nu mai este cu noi.

În exemplarul personal al ultimei sale cărți, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, abia după moarte am aflat, îngrijit așezat în ea, un răvaș tuturor celor pe care atât de mult îi iubise sufletul lui:

Nu îmi este ușor să vă părăsesc, însă cerc o oarecare nădejde că, prin această carte, împreună cu celelalte ale mele, veți putea vedea inima mea cea „adâncă,” și gândul meu pe care

¹ Mc. 12: 33.

am încercat să-l exprim prin cuvântul meu, născut din rugăciune fierbinte cu lacrimi. De fiecare dată, când veți voi, veți putea, citind, să fiți cu mine în planul Duhului, mai cu seamă dacă acest chip al împărtășirii îl veți susține în același timp cu rugăciunea.

Ierom. Nicolai Saharov

1

PENTRU DESĂVÂRȘIREA MONAHISMULUI ȘI RENAȘTEREA BISERICII RUSE¹

Problema desăvârșirii, în legătură cu Biserica Rusă. Pilda lui Hristos: El S'a rugat pentru întregul Adam și a murit pentru toți. Monahismul – a-și da viața celorlalți și a primi moartea. Țelul monahismului – asemănarea cu Hristos în smerenia Lui. O viziune mărginită a desăvârșirii. Monahul – purtător al întregului Adam. De la cele neînsemnate până la a cuprinde întregul Adam. Monahismul și mucenicia – viața după poruncile lui Hristos. Calea renașterii în Rusia – unimea în jurul Patriarhului. Propovăduirea desăvârșirii este cu neputință în lumea căzută.

Întrunirea noastră de astăzi va avea un caracter deosebit, în vârtutea faptului că iubitul nostru oaspete din Rusia,² acum la sfârșitul vizitei sale, m'a rugat să-i spun un ultim cuvânt despre monahism.

Pronia lui Dumnezeu, de nepătruns omului, pentru adâncul ei, a dat Bisericii Ruse experiența mărturisirii și a mucenicii. Umanismul de tip marxist a fost neînduplecat în lupta sa cu credința în Dumnezeu, și nici o jertfă, nici o dragoste nu a putut să cucerească sălbăticia prigoanei din partea bolșevicilor. Biserica Rusă a trăit o deosebită deșertare în suferințele ei pentru numele lui Hristos. Și aceasta duce la faptul că acum înaintea Bisericii Ruse se pune problema desăvârșirii, care porcede din legea duhovnicească cea din veci: „Deplinătatea deșertării premerge deplinătății desăvârșirii.”³

¹ Nr. C-43 (31 Aug. 1992), după numerotarea M^{III}.

² Este vorba de un tânăr care a stat cu noi câteva săptămâni; astăzi monah într'o mănăstire în Rusia (N. tr.)

³ Vezi Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, op. cit., p. 71.